

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
30 серпня 2024 року,
протокол № 2.

Ректор, голова вченої ради університету,
доктор юридичних наук, професор

_____ Олег ОМЕЛЬЧУК

30 серпня 2024 року

М.П.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО»
для підготовки на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право**

м. Хмельницький
2024

РОЗРОБНИКИ:

Завідувач кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, професор

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Доцентка кафедри кримінального права та процесу, кандидатка юридичних наук, доцентка

_____ Наталя ХМЕЛЕВСЬКА

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри кримінального права та процесу
28 серпня 2024 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, професор
28 серпня 2024 року

_____ Сергій КРУШИНСЬКИЙ

Декан юридичного факультету, кандидат юридичних наук, доцент
28 серпня 2024 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ПОГОДЖЕНО:

Рішення методичної ради університету
29 серпня 2024 року, протокол № 1.
Голова методичної ради університету, кандидатка наук з державного управління, доцентка
29 серпня 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

ЗМІСТ

Стор.

1.	Опис навчальної дисципліни		–	3
2.	Програмні компетентності і заплановані результати навчання		–	4
3.	Програма навчальної дисципліни		–	6
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		–	8
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	–	8
	4.2.	Аудиторні заняття	–	8
	4.3.	Самостійна робота студентів	–	8
5.	Методи навчання та контролю		–	9
6.	Схема нарахування балів		–	9
7.	Рекомендовані джерела		–	10
	7.1.	Основні джерела	–	10
	7.2.	Допоміжні джерела	–	10
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		–	11

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 08 Право
2. Код і назва спеціальності	– 081 Право
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Ораторське мистецтво
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– В.081.Б.8.7
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– перший
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– бакалавр
9. Курс / рік навчання	– четвертий (денна форма),
четвертий-п'ятий (заочна форма)
10. Семестр	– восьмий (денна форма),
восьмий-дев'ятий (заочна форма)
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3 / 90
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 34
% від загального обсягу	– 37,8
лекційні заняття (годин)	– 18
% від обсягу аудиторних годин	– 52,9
семінарські заняття (годин)	– 16
% від обсягу аудиторних годин	– 47,1
самостійна робота (годин)	– 56
% від загального обсягу	– 62,2
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 3

самостійної роботи	– 5
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 16
% від загального обсягу	– 17,8
лекційні заняття (годин)	– 10
% від обсягу аудиторних годин	– 62,5
семінарські заняття (годин)	– 6
% від обсягу аудиторних годин	– 37,5
самостійна робота (годин)	– 74
% від загального обсягу	– 82,2
тижневих годин:	
аудиторних занять	–
самостійної роботи	–
12. Форма семестрового контролю	– залік
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– ОП.081.Б.1 Правнича професія та правничі інституції ОП.081.Б.16 Адміністративне процесуальне право ОП.081.Б.19 Цивільне процесуальне право ОП.081.Б.20 Кримінальне процесуальне право В.081.Б.7.1 Господарське процесуальне право В.081.Б.7.6 Основи адвокатської діяльності В.081.Б.7.7 Основи прокурорської діяльності
2) супутні дисципліни	– В.081.Б.8.11 Ювенальна юстиція
14. Мова вивчення дисципліни	– українська.

2. Програмні компетентності і заплановані результати навчання

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» забезпечує досягнення таких компетентностей і результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою «Бакалавр права»:

Загальні і спеціальні компетентності:

- ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- ЗК2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- ЗК3 Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності;
- ЗК4 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;
- ЗК7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- ЗК8 Здатність бути критичним і самокритичним;
- ЗК9 Здатність працювати в команді;
- ЗК10 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

Заплановані результати навчання:

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю;

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему;

РН 11. Мати базові навички риторики;

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло;

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:	
1. Знання	
1.1)	відтворювати історію юридичного красномовства;
1.2)	називати нормативно-правові акти, де визначено поняття та зміст судових дебатів;
1.3)	знати основи культури публічної промови;
1.4)	робити опис особливостей й характеристики етапів діяльності оратора – закони викладення думки, класифікації родів і видів ораторського виступу;
1.5)	визначати професійні граматичні форми та конструкції на рівні розмовної та писемної мови;
2. Розуміння	
2.1)	інтерпретувати способи викладення матеріалу виступу та активізації мислення аудиторії;
2.2)	розуміти побудову соціально-психологічних законів спілкування оратора та аудиторії;
2.3)	усвідомлювати комунікативні та інформативні функції судової промови;
2.4)	описувати особливості структури діалогу професійно-орієнтованого характеру;
2.5)	пояснювати принципи і способи проведення полеміки;
3. Застосування знань	
3.1)	володіти професійними граматичними формами та конструкціями на рівні розмовної та писемної мови;
3.2)	моделювати спілкування з різними людьми й аудиторіями в професійній діяльності;
3.3)	будувати тактику виступу й аргументації;
3.4)	правильно підбирати та застосовувати механізми наочності слова;
4. Аналіз	
4.1)	виявляти помилки в побудові промови;
4.2)	аналізувати особливості структури діалогу професійно-орієнтованого характеру;
4.3)	знаходити і ліквідувати логічні помилки публічного виступу;
4.4)	пояснювати значимість промови;
5. Синтез	
5.1)	узагальнювати юридично значимі факти для їх використання в судовій промові;
5.2)	розробляти і вибирати згідно з обставинами справи, характером судового процесу та особливостями аудиторії стратегію і тактику судової промови;
6. Оцінювання	
6.1)	оцінювати юридичну повноцінність промови;
6.2)	робити висновок щодо повноти складення промови;

6.3) проводити самоаналіз самостійно складеної промови;
7. Створення (творчість)
7.1) розробляти проекти судових промов за заданою ситуаційною задачею (фабулою);
7.2) складати діалог юридичного спрямування;
7.3) створювати індивідуальний стиль оратора

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Ораторське мистецтво як наука про красномовство

Предмет і функції ораторського мистецтва. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності юриста. Роди і види ораторського мистецтва. Загальна характеристика основних видів соціально-політичного, академічного, юридичного, ділового, соціально-побутового, богословсько-церковного та інших родів красномовства. Закони ораторського мистецтва.

Історія ораторського мистецтва. Ораторське мистецтво в Україні.

Тема 2. Взаємодія оратора та аудиторії

Функції оратора. Вимоги до оратора. Індивідуально-психологічні якості оратора. Фази та етапи діяльності оратора. Поняття «аудиторія» та її ознаки: соціально-демографічні, індивідуально-особистісні, соціально-психологічні, формально-ситуативні. Характеристика мотивів діяльності аудиторії: матеріальних, духовних (інтелектуальних, естетичних, моральних). Фази стану уваги аудиторії.

Увага як складова психологічної характеристики аудиторії, її види та властивості. Фази стану уваги аудиторії під час промови оратора. Рівні розуміння й мислення в характеристиці аудиторії. Суб'єктивні та об'єктивні перешкоди контакту аудиторії і оратора та способи їх подолання. Проблема подолання психологічних бар'єрів в аудиторії та способи вирішення. Типи аудиторії за ставленням до оратора або промови.

Тема 3. Стратегія і тактика оратора

Стратегія оратора, її місце і значення в діяльності оратора. Структура і етапи побудови стратегії. Зміст роботи оратора з розробки концепції, завдання й надзавдання та тези.

Тактика оратора. Головні елементи тактики, їх значення. Визначення основних категорій тактики: принципи, способи, прийоми та їх види.

Анатомія промови. Прийоми викладення інформації в промові оратора. Засоби активізації слухачів як прояв тактики оратора. Тактичні помилки, шляхи їх усунення.

Тема 4. Культура і стиль мови публічного виступу. Підготовка виступу

Поняття «культура мови». Характеристика мовленнєвого закону. Загальні ознаки мовної культури оратора. Образність мови: засоби її створення. Види тропів та фігур. Поняття «стиль публічного виступу». Види стилів. Умови вибору стилю промови. Індивідуальний стиль оратора, проблеми його створення і шляхи оволодіння ним.

Основні етапи підготовки тексту промови. Форми текстового оформлення матеріалу. Види підготовки до виступу, особливості їх використання.

Тема 5. Техніка мовлення юриста

Поняття й категорії техніки мовлення. Характеристика голосу як інструменту оратора. Логіко-інтонаційні закономірності промови. Інтонаційно-виразні прийоми, їх місце і специфіка в переконанні аудиторії. Мовні ноти: призначення, зміст. Правила роботи з мовними нотами.

Тема 6. Виникнення та розвиток красномовства юриста.

Ділове красномовство юриста

Виникнення юридичного красномовства в епоху Античності. Розвиток юридичного

красномовства: від Середньовіччя до сучасності.

Основні етапи підготовки виступу юриста. Композиція виступу. Види і принципи ділового красномовства юриста. Особливості мови права. Стилї юридичної мови.

Тема 7. Судова промова

Поняття, предмет та зміст судової промови. Засади судової промови: психологічна, етична, логічна. Комунікативна та інформативна функції судової промови. Роль судових промов у здійсненні процесуальних функцій. Види судових промов.

Збирання, аналіз та систематизація матеріалів справи. Визначення процесуальної позиції у справі. План судової промови. Робота на мовою і стилем

Письмова підготовка промови. Тези судової промови. Початок із закінчення промови. Культура та виразність судової промови.

Судова аудиторія та спілкування з нею. Канали впливу на судову аудиторію: звукові, візуальні. Стратегія промови судового оратора. Роль полеміки в судовій промові.

Тема 8. Промова прокурора у кримінальному провадженні

Поняття обвинувальної промови, її вступна частина. Викладення фактичних обставин злочину. Аналіз та оцінка доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину. Аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. Обґрунтування позиції про міру покарання.

Заклучна частина обвинувальної промови. Особливості промови прокурора при відмові від обвинувачення.

Репліка прокурора.

Промова прокурора в суді апеляційної та касаційної інстанцій.

Тема 9. Промова захисника у кримінальному провадженні

Поняття та етичний аспект захисної промови, її вступна частина. Викладення фактичних обставин справи. Аналіз та оцінка доказів. Обґрунтування кваліфікації злочину. Аналіз причин та умов, що сприяли вчиненню злочину. Міркування про міру покарання. Заклучна частина захисної промови. Репліка захисника.

Промова адвоката в суді апеляційної та касаційної інстанцій, відмінність від промови в суді першої інстанції.

Тема 10. Промова адвоката і прокурора при розгляді адміністративних, цивільних та господарських справ

Особливості судової промови у адміністративних справах. Особливості судової промови у цивільних справах. Промова адвоката-представника позивача. Промова адвоката-представника відповідача.

Відмінність судової промови в суді першої інстанції від судових промов в апеляційній та касаційній інстанціях.

Промова адвоката (представника сторони) в господарському суді.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Ораторське мистецтво як наука про красномовство	8	2	-	-	-	6	8	-	-	-	-	8
2.	Взаємодія оратора та аудиторії	10	2	2	-	-	6	10	2	1	-	-	7
3.	Стратегія і тактика оратора	8	2	-	-	-	6	8	2	1	-	-	5
4.	Культура і стиль мови публічного виступу. Підготовка виступу	10	2	2	-	-	6	10	1	-	-	-	9
5.	Техніка мовлення юриста	8	2	-	-	-	6	8	1	-	-	-	7
6.	Виникнення та розвиток красномовства юриста. Ділове красномовство юриста	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
7.	Судова промова	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	8
8.	Промова прокурора у кримінальному провадженні	10	2	4	-	-	4	10	2	2	-	-	6
9.	Промова захисника у кримінальному провадженні	10	2	4	-	-	4	10	2	2	-	-	6
10.	Промова адвоката і прокурора при розгляді адміністративних, цивільних та господарських справ	8	-	-	-	-	8	8	-	-	-	-	8
Всього годин:		90	18	16	-	-	56	90	10	6	-	-	74

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Самостійна робота студентів включає завдання до кожної теми та індивідуальні завдання.

4.3.2. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.3. Виконання індивідуальних завдань може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.4. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація;
- 3) дискусія.

На семінарських заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
- 2) вирішення ситуаційних завдань;
- 3) складання та обговорення судових виступів (доповідей);
- 4) моделювання судових дебатів за заданою фабулою справи.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни проводиться у таких формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 2) заслуховування і обговорення судових виступів (доповідей);
- 3) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку. В умовах дистанційного навчання у разі необхідності проведення заліку онлайн він може проводитись у тестовій формі із застосуванням комп'ютерних технологій.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Білавич Г. Основи риторики і красномовства: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2020. 211 с.
2. Білоусова Т.П. Риторика: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: О.А. Буйницький, 2016. 252 с.
3. Дячок М. Г. Ораторське мистецтво правника: навчальний посібник. Хмельницький, ХІУП, 2001. 202 с.
4. Кацавець Р.С. Ораторське мистецтво: підручник. К.: Алерта, 2021. 250 с.
5. Красницька О.В. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації: практикум. Київ: Компринт, 2019. 109 с.
6. Крикун В.Ю. Риторика: навч. посіб. Київ: Київський університет, 2019. 223 с.
7. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика: підручник Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2018. 495 с.
8. Мацько О.М. Практична риторика: навч. посібник. Київ: Київський університет, 2019. 239 с.
9. Медвідь А.М., Медвідь Ф.М. Ораторське мистецтво правників: навч. посібник для студ. навч. закл. К.: Міленіум, 2005. 334 с.
10. Мистецтво красномовства, культури спілкування та ділової комунікації: навч. посіб. / уклад. В.І. Докаш. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2020. 367 с.
11. Молдован В. В. Судова риторика: теорія і практика: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. К.: Юрінком Інтер, 2010. 496 с.
12. Ницета В.А. Риторика. К.: ЦУЛ, 2022. 220 с.
13. Овчиннікова А.П. Риторика як суспільно-культурне явище: курс лекцій. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2020. 175 с.
14. Олійник О. Ораторське мистецтво юриста. Теорія та практика: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: Кондор, 2010. 208 с.
15. Онуфрієнко Г.С. Риторика: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2020. 625 с.
16. Ораторське мистецтво / за ред. І.М. Плотницької, О.П. Левченко. К.: ЦУЛ, 2019. 110 с.
17. Ораторське мистецтво: підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова та ін.; за ред. М. П. Требіна і Г. П. Клімової. Х.: Право, 2013. 208 с.
18. Рогожкин О.В. Риторика: загальна, судова, оперативна: підруч. для студ. і курсантів юрид. спец.: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Донецьк: Донецький юридичний інститут МВС України, 2012. 298 с.
19. Теслюк В.М. Основи красномовства: навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2020. 524 с.
20. Токарська А.С. Практикум з культури ораторського мистецтва. Львів: Растр-7, 2023. 106 с.
21. Токарська А.С. Практикум з риторики: для здобувачів третього (освіт.-наук.) рівня вищ. освіти. Львів: БОНА, 2023. Ч. 1. 131 с.
22. Фенко М., Мацюк З. Красномовство: навч. посіб. Луцьк: Вежа-Друк, 2015. 211 с.
23. Шинкарук В.Д., Теслюк В.М. Основи риторики: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2021. 319 с.

7.2. Допоміжні джерела

1. Krushynskiy S. A., Dankova S. O. Features of criminal procedural proving during judicial debates in proceedings in the court of first instance. *Університетські наукові записки*. 2023. № 6 (96). С. 68-76. URL: https://unz.univer.km.ua/article/view/96_68-76/371.

2. Бобечко Н. Р. Судові дебати у кримінальному провадженні: суть, завдання, значення, зміст. *Право і суспільство*. 2022. № 4. С. 378-386. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2022/4_2022/55.pdf.
3. Гарбар І.В., Гарбар А.І. Культура мовлення: навчальний посібник. Миколаїв: НУК, 2023. 228 с.
4. Кацавець Р. Судові промови державного обвинувача та адвоката-захисника у кримінальному судочинстві України: правові, етичні, логічні та мовні аспекти: монографія. К.: ЦУЛ, 2020. 150 с.
5. Климова К.Я. Основи культури і техніки мовлення: навч. посібник. К.: Ліра-К, 2006. 240 с.
6. Лапкін А.В. Обвинувальна промова прокурора у суді: структура і зміст. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. № 2 (61). С. 113-120.
7. Маложон О.І. Судове красномовство: навички оратора. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2028. № 1. С. 19-22. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2018/7.pdf.
8. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч. посіб. К.: Академія, 2007. 360 с.
9. Молдован А.В, Богдан Л.С. Судова промова: навчальний посібник. К.: Алерта, 2014. 288 с.
10. Олійник О.Б. Мистецтво судових дебатів. Київ: Кондор, 2010. 258 с.
11. Промова прокурора в судових дебатах у кримінальному провадженні: науково-практичний посібник / за ред. Мустеци І.В., Демченка Г.В, Шмелені С.В., Туркота М.С. К.: Норма права, 2023. 140 с.
12. Сагач Г.М. Ділова риторика: мистецтво риторичної комунікації: навч. посіб. К.: Зоря, 2003. 255 с.
13. Сагач Г.М. Словник основних термінів та понять риторики. К.: МАУП, 2006. 280 с.
14. Судова риторика: опорні конспекти лекцій. Навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / автор – упорядник Ухач В.З. Тернопіль: Вектор, 2011. 114 с.
15. Судові промови адвокатів України. К.: Ред. журн. «Адвокат», 2000. Кн. 1. 216 с.
16. Сухонос В. В. Промови у кримінальному судочинстві, їх форма та зміст. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2011. № 2 (5). С. 115-119.
17. Сухонос В. В., Звірко О. Є. Комунікативний аспект обвинувальної промови у судових дебатах. *Вісник прокуратури*. 2012. № 9. С. 86-92.
18. Ясинок М.М., Ясинок Д.М. Судові дебати: право, психологія, риторика: науково-практичний посібник. К.: Алерта, 2023. 176 с.

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <https://www.nbuv.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.
2. <https://reyestr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень.
3. <https://eduhub.in.ua/courses/kurs-10-oratorske-mistectvo> – Освітній курс «Ораторське мистецтво (у форматі SCORM)».